

© Editura EIKON
București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1
cod poștal 014605, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-49-0066-1

Coperta 1: Intergalactic Birds, tablou de Romeo Dobrota
www.romeofineart.com

Editor: Valentin Ajder

Letiția Vladislav

Puzzle

Chemarea cocorilor

– roman –

Prefață de Dan Culcer

E I K O N

2019

Letiția Vladislav s-a născut în satul Folt, comuna Rapolt, județul Hunedoara, fiica lui Ferdinand și a Mariei Vladislav. Scriitoarea e licențiată în filologie a Universității din București. Colaborează la revistele *Amfiteatru*, *Lucașfărul*, *Vatra*. Premiul pentru debut al Editurii Albatros și al revistei *Lucașfărul*, pentru *Vrăbiile pământului*, Albatros, 1978. A mai publicat volumul de proze scurte *Viața la prima vedere* la Editura Albatros. A plecat legal din țară și s-a stabilit în Germania în 1981. Acum își împarte viața între Germania și Spania, unde adastă pe țărmul Mediteranei.

Letiția Vladislav aparține unei serii de scriitori care s-au manifestat în literatura română începând cu anii 70 ai secolului trecut, în condițiile unei culturi sub sever control ideologic. Bătălia celor talentați dintre ei a fost continuă, pentru a menține clar, estetic și moral, discursul literar, păcălind cenzorii, cucerind cititorii.

Laurențiu Ulici, criticul care și-a dedicat o bună parte a vieții susținerii noii literaturi de după 1970, a comentat atent și încurajator debutul Letiției Vladislav.

«O poveste spusă de eroina însăși care, ca o altă femeie în fața oglinzii [H.P. Bengescu], caută, și dacă nu găsește inventează, motive, legături subtile, prilejuri pentru a se justifica și, în același timp, pentru a face o descriere completă a «dosarului» interior. Confesiunea Anei seamănă, în acest sens, cu un film de montaj, cu scene dispartate și, de regulă, neterminate, fiind strânse laolaltă [...] într-o ordine ascunsă ce decurge dintr-un fel de dicteu automatic privind nu expresia epică, logic fluentă în fiecare fragment, ci conținutul ei, sustras în mod incontrolabil memoriei afective. Dintr-un prezent al naratorului [...] autoarea ne conduce cu abilitate când înapoi când înainte, prezentându-ne concomitent cu stările pline de inefabil și abstractă trăire ale eroinei, o lume foarte concretă și dinamică [...]» (Ulici, *Prima verba*, vol. III, Editura de Vest, 1991)

Cu întârziere, dar definitiv, Letiția Vladislav se așează într-o serie scurtă, alături de câteva scriitoare române, inovatoare, cercitoare, Hortensia Papadat-Bengescu, Henriette Yvonne Stahl, Sânziana Pop, Maria-Luiza Cristescu, Dana Dumitriu, Gabriela Adameșteanu, cu o proză care, din perspectiva literaturii și a feminității, neagă toate dulcegițiile literaturii de consum. E un semn de curaj și de talent autonom.

Scriitoarea Letiția Vladislav se întoarce acasă

Zăpada acoperă trecutul, viețile noastre, cum uitarea și durerea, instilate de bolile bătrâneții în sinapsele unor minți altădată tinere, în căutarea unei fericiri amânate, nerecunoscute uneori, când în fine ni se arată.

Niște vrăbiuțe flămânde se așează pe o ramură de brad care, scuturată de ele, lasă să explodeze o pată de un verde închis prin albul zăpezii, intens.

Limba grea, de bronz, a unei balanțe imense trece de la un trecut la alt trecut dar se oprește numai în prezent. Frazele se organizează unduitor adesea, pentru a deveni sacadate ca respirația unui astmatic care se sufocă.

Când eram tânără, notează naratoarea, nu știam cum să plec mai repede în lume, iar acum nu știu cum să mă întorc acasă.

Precum personajul *Tineretii fără bătrânețe* naratoarea se întoarce, mental sau real, după o lungă călătorie cu peripeții, spre locurile natale. Sunt evocate scenele unei copilării miraculoase dar dure, plină de violențe, de spaimă, pe canavaua vieții unui personaj feminin de neuitat, a cărui memorie este măcinată, topită de boală, de uitare. Am putea cred că ni se povestește o istorie tristă. Într-un azil de bătrâni, o femeie, cu o viață bogată în evenimente și sentimente, își trăiește sfârșitul agățându-se cu forță de trecutul care se estompează sub straturile aluvionare ale

uitării. Destinul bătrânei se împletește cu cel al naratoarei, personaje în oglindă.

Poate fi o poveste miraculoasă despre acceptarea bătrâneții ca un zbor frânt. Dar istoria ei se termină cu o apoteoză și o revoltă.

Văzută de sus, dinspre ochiul dumnezeiesc al autorului atotputernic, viața are aspectul unui *puzzle* în completare, cu zone albe, care întrerup figurile în curs de constituire. Acest fel de a construi, de a reconstrui cu ajutorul memoriei și al ficțiunii, care completează golurile cu presupuneri plauzibile, este țesătura narativă care ne permite să ne povestim dar și să ne simțim implicați, ca cititori, în dramele, în tragediile unor străini. Personajele Letiției Vladislav, în curs de dezvăluire, de întruchipare, sunt, la început, departe de noi, cititorii, dar sfârșesc prin a ne intra în minte și suflet, uneori până la identificare. Un roman de o forță excepțională, de o unitate de ton și o linie melodică complexă, urmărită cu strictețe și fantezie.

Pe o insulă care nu mai există, în mijlocul Mureșului ardelean, din coasta Apusenilor, râu cu ape grele și vârtejuri periculoase, s-a născut, simbolic, o prozatoare. A cunoscut lumea într-un sat, unde se întâmplă multe și de toate, la întâlnirea unor spații rurale de o diversitate de neînchipuit acum, pentru cei care trăiesc în această lume pe cale de uniformizare. Scriitoarea a trecut devreme acest râu al uitării, imaginar, în sens invers, luntrașul, podarul, brudarul fiind un om care conducea oamenii dinspre netimpul ruralității, dinspre potențialitate, spre viață dominată de timp.

Dan CULCER

Puzzle

Chemarea cocorilor

– roman –

— Unde sunt?, întreba în fiecare dimineață, după ce deschidea ochii, coborând cu greu și extrem de grijuliu din pat, sprijinindu-se de metalul alb și rece, și rămânând pentru o vreme la fereastra pe care nu o putea deschide, pentru că nu mai știa cum să o facă. Alb era totul, alb. Copacii, goi de frunze, desenau schelete negre între cer și acest imens petec alb, numit zăpadă. Când era copil se juca afară cu ceilalți de pe ulița ei. Tatăl îi făcuse sania pe care o trăgea după ea până pe deal și, de acolo, pe drumul ce despărțea pădurea de satul vecin, cobora țipând din toți plămânii, locul întâi, Terușca, așa cum făceau cei din Buss, cu caii lor cu zurgălăi și ciucurași roșii, la nu mai știe ce sărbători. Iarna era povestea în care intra fără să plătească nimic, nopțile când coborau îngerii lângă paturile copiilor și strigoii pe ulițele satului, între miezul nopții și cinci dimineața. Tatăl ei, pe vremea aia paznic de noapte la colectiv, povestea multe întâmplări cu cei duși, ba erau ca toți oamenii, poate ceva mai sentimentali, plângând din cine știe ce, ba erau câini, mari cât un bou, ba erau umbre, pentru că nu știe nimeni de ce, nu își mai găseau chipul, dar știau exact unde Dumnezeu le îngropase rădăcinile.

— Unde sunt? o întrebă pe femeia tânără ce intră cu niște prosoape în mână, rugând-o să o urmeze în camera de baie.

— Acasă, răspunse, sunteți acasă, Teruș...

Ceva lipsea. În capul ei se învârtea totul. Parcă era într-o mașină cu care se băteau albușurile. Până la urmă, totul căpăta consistență, puteai face ceva cu pasta asta, gândea, numai că acești nori albi și pufoși aveau rupturi și, dintr-o clipă într-alta, se formau insule, mai mari, ori mai mici, învârtindu-se ca într-o centrifugă, plesnind, fleșcăindu-se, pentru a se învârti din nou. Casa ei era mărunță, cu un târnaț de lemn și o grădiniță de trandafiri.

— Unde-s trandafirii?, întrebă, ieri erau...

— S-au ascuns de frig, râse fata, nu vezi cum ninge?

Femeia o ajută să se spele. Îi plăcea ritualul. Acasă, intra în troaca plină de apă caldă, maică-sa lua un săpun micuț, mirosind a miere de albine și, cu o cârpă ștrincănită de ea, îi freca tot corpul. Aici nu avea troacă, dar gesturile femeii aduceau cu cele ale mamei.

— Mi-e dor de mama, zise, scuturându-se de plâns, o vreau lângă mine.

— Vin cu micul dejun, zise femeia, fără să-i pese că ea stă acolo, în mijlocul băii, vrei ceai ori cafea?

— Cafea.

Îmbrăcată, se târi din nou în fața ferestrei. Apăruse și soarele între timp, făcând peisajul mai suportabil. Nici nu auzi cum femeia închise ușa, o deschise din nou, trase măsuta lângă ea, scaunul mai aproape, să se poată sprijini înainte de a se așeza, umplu ceașca verde cu lapte și cafea, unse pâinea cu unt și marmeladă și ieși, pe nesimțite, luând cuțitul cu ea.

— Poftă bună, zise, înainte să închidă ușa, vin mai târziu.

Se trezi din nou în fața unei alte realități. Cafeaua. Mirosul ei, greu de rezistat. Avusese un copac de cafea.

Într-un apartament. Undeva. Era tânără și avea un bărbat frumos. Copacul ajunsese la tavan și el voia să-l dea unei florării. Ea îi tăiasse, pe ascuns, vârful și, a doua zi, când el se întoarse de la lucru, rămase cu gura căscată, văzând sacrificiul enorm, făcut, numai și numai să-și aibă „copilul”, cum îl numea el, în sufragerie, între fereastra ce da în grădină și canapeaua plină de perinițe în toate culorile. „Așa se simte copilul acasă”, zicea ea. Cafeaua făcea flori și din ele ieșeau boabe verzi-roșii-sângerii, pe care ea le prăjea și le măcina mărunț, ca făina. Băuseră cafea din propriul copac.

— Unde-i cafeaua mea? întrebă, când femeia intră cu un căruț și luă tot ce era pe măsută.

— Ai băut-o, Teruș.

— Nu, zise ea, iritată, un copac nu se poate bea, ce-ai făcut cu copacul meu?!

Era aproape agresivă. Tremura cu mâna făcută pumn pe masă.

— Era în floare în aprilie... unde l-ai pus?

— Am să întreb doctorul, zise femeia, eu nu știu unde este, voi întreba...

— Avea flori în aprilie.

Femeia nu mai era în cameră. Se lungi în pat. Spuma de albușuri din capul ei se sparse din nou și tot conținutul risca să se împrăștie. Nu știa de ce se agățase de florile cafelei și de aprilie. Cocoloașa asta albă, aprilie, gândi, refuză să se piardă între celelalte. Putea mirosi acele flori albe. El nu mai era. Nici urât. Nici frumos. Nu-l mai vedea venind acasă, aruncând geanta pe canapea, luând-o în brațe ca pe un copil, sărutându-i ochii și vârful nasului, „te pup, iubito, cum ți-a mers azi... sorbindu-și cafeaua, n-am chef de mâncare, sunt obosit ca un câine, dă-mi, te rog,

încă o cafeluță”, fumând la fereastra bucătăriei, deschizând televizorul... nu mai vedea nimic, nu mai auzea nimic... Nu-i mai auzea vocea. Cu o jumătate de oră înainte, gândi, tăiasse vârful copăcelului, îl strânsese cu atâta forță la piept, pe el, frumosul, uimit de jertfa ei, de parcă l-ar fi inhalat, surâsul lui, nici un răsărit de soare nu era mai minunat ca acest surâs, bărbatul ei, numai și numai al ei, se pierduse în spuma din cap.

— Aprilie, se întrebă, de ce aprilie?

Ațiți câteva momente. În cameră era liniște și cald. Doi porumbei ciuguleau ceva pe pervazul ferestrei.

— Trebuie să le dau o feliuță de pâine, zise, le este foame.

Era din nou trează. Porumbeii se liniștiseră și, îngrămădiți unul într-altul, dormeau în soarele ce încălzea pervazul. Ninge cu soare, cu fulgi rari și mari, de parcă începuseră să danseze fluturii în aer. Fluturii îi plăceau. Pe ei nu-i uitase. Peste tot pe unde o duseseră picioarele erau fluturi. Perseverenți, fragili, efemeri. Ca ea. Uneori, când era copil, se gândea că este un fluture. O încânta acest gând curajos. Un fluture poate zbura. Viața văzută de sus are, cu totul și cu totul, o altă structură și o altă culoare. Oare de ce se raporta mereu la copilărie? Parcă o întinseseră în timp, ca o praștie, și când ajungea la ziua de azi, era aruncată înapoi. Ea se întorsese întotdeauna, chiar și înainte să fie bolnavă, în copilărie, dar de când cu spuma ori norii aștia în cap, poposea zilnic în casa din sat, în patul ei vopsit în verde, sub piersicul de lângă ușă, verde și ea, pe care taică-so scrijelise înălțimea copiilor în fiecare an, iar ea scrisese cu briceagul, „15 noiembrie. A murit vaca noastră, Florica”. De ce pe ușă? Habar n-are de ce. Era, credea, intrarea și ieșirea în și din viață. Dacă ar

avea ceva serios de notat, precis ar scrijeli pe ușa azilului. Cu furculița. Infirmiera asta ia cuțitul cu ea, de parcă i-ar fi frică de ceva. Căută în sertarul noptierei după un colț de pâine. Ascundea, din când în când, o feliuță, pentru că, de multe ori, noaptea, i se făcea foame și nu avea nimic de mâncare, iar gândul că vrea și trebuie să mestece ceva o cuprindea așa de tare în plasă, că nu mai închidea ochii până venea femeia cu micul dejun. Pâine avea. O rupse în bucățele mici și se ridică din pat. Porumbeii zburaseră. Încercă din nou să deschidă fereastra. Imposibil. Va trebui să aștepte femeia. Și va trebui să audă din nou că aceste „păsări nenorocite se cacă peste tot și poartă cu ele o boală contagioasă.”

— Nu trebuie hrănite, zicea.

— De ce?

— Fără mâncare pleacă...

— Unde?

— În pădure.

Ce răspuns oribil. Sec. Lipsit de orice căldură, gândi. Porumbeii ei iubiți, în pădure. Se gândi de o mie de ori, încerca, disperată, să vadă o scenă, porumbei în pădure. Nu reușea.

— Mie nu mi-ar plăcea să plec în pădure, zise.

— Clar, râse infirmiera, tu ești o femeie, nu un porumbel.

Mai era până la prânz. Nu aruncă pâinea la coșul de gunoi. O lăsa pe măsută.

— Asasina asta de porumbei va trebui să deschidă fereastra, murmură în barbă, de teamă că cealaltă se ascundea în spatele ușii.

— De ce, se întrebă singură, de ce va trebui?

— Pentru că eu sunt o femeie, își răspunse, proasta asta îmi aduce aminte, zi de zi, că sunt o femeie...

Răsufală ușurată. Cocoloașele din capul ei se uniseră. Era liniștită.

Niciodată nu avusese atâtea flori în copăcelul de cafea. Deodată îl văzu. Însă nu pe canapea și nici în bucătărie. Nu fuma. Nu citea. Nu râdea. Palid, cu ochii închiși. Într-un pat de spital, într-o cameră imensă, unde intrau bărbații să urineze și să se spele. Îl căutase în salon, dar nu era. Un turc, vecinul lui de pat, o trimise la baia publică de pe etaj. Parcă dormea. Acoperit cu un cearceaf alb. Îl atinsese cu degetele. Mai era cald. Copilul lor, minor, aruncase afară toți bărbații ce intraseră în baie. Erau singuri. Ea și iubirea vieții ei. Îi mângâiasse fața, din nou, deschizându-i ochii. O privea. Tăcea, uitându-se la ea, incapabilă să scoată o vorbă. Ce-i poți spune omului cu care îți împarți viața, acum mort, cald, la fel de cald ca atunci când era lângă tine, în pat, îi mângâiai spatele și părul, îl sărutai ușor, să nu-l trezești, îi șopteai „te iubesc până dincolo de moarte” și închideai în tine clipa, cu o mie de lacăte, conștientă fiind că această dragoste este cea care va poposi în sângele tău, unică? Nu se sătura să-l privească. Cineva bătu la ușă. Era un alt bătrân ce dorea să intre în baie. Îi făcu un semn să păstreze liniștea.

— Nu se poate, șopti, cu mâna pe inima lui, ce nu mai tresărea ca un fluture, de parcă n-ar fi vrut să-i tulbure somnul, vă rog, pe alte etaje sunt destule băi, mergeți la una din ele, vă rog...

Ușa se închise. Îl acoperi până la gât cu cearceaful subțire. Simți cum îi îngheață mintea. Era dezarmată în

fața acestei situații. Un *Tatăl Nostru* ar fi ajutat. Nu se putea ruga. Dispăruse până și Dumnezeu. Era singură. Și nu știa ce să facă. Nu avea un plan. Omul acesta, încă destul de cald, fusese planul ei. Salvarea ei. Moartea ei, dacă era nevoie. Dar el nu mai zicea nimic. O privea cu ochii lui albaștri, Clint Eastwood, cum se alinta singur în fața oglinzii. „Iubito, zicea, sprijinindu-se de ușa băii, gol, ca un Adonis, nu crezi că ar fi fost mai bine dacă mă făceam actor?” O privea și trecea prin ea, o sfărâma bucățele și o lipea la loc.

Locul mirosea a urină și umezeală. Afară, pe coridor, se auzeau voci, din ce în ce mai iritate. O asistentă crăpă ușa și-i aduse aminte că doctorul o așteaptă.

— Nu-l sărutați, zise, văzându-i mâinile deasupra lui, cadavrele emană ceva nesănătos...

— Aveți ceva împotriva dacă vreau să mă contaminez? se rățoi ea.

Femeia rămase blocată. Nu-i răspunse.

— Vin, zise, imediat...

— Vă rog, continuă, doctorul vrea să discutați despre autopsie... dacă doriți...

— Nu doresc. Nu l-ați omorât voi. Avea cancer.

— Mă rog...

Închise ușa. Murmurul încetă. Ea nu dorea să-l mai chinuie nimeni. Cancerul îl mâncase încet, încet. Bucățică cu bucățică. De la plămâni, la creier. De la creier, la oase. Înnebunise. Două săptămâni înaintea morții. „Soarele meu, zicea, plângând, după ultima discuție cu neurologa, se poate că nu te mai cunosc... ori pricep... nu trebuie, dar se poate, boala îmi roade creierul.” Nu mai era nimic din el. Numai pielea. Nu, nimeni nu-l va tăia. Nici viermii

n-au să se bucure de el. Îl va incinera. „Vei arde împreună cu mine. Jur, tu și fotografia mea.”

Îi închise ochii, sărutându-i. Îi făcu o cruce, cu degetele, deasupra capului, așa cum îi făcea în fiecare dimineață, înainte să intre în mașină. „Drum bun, zise, te aștept, ai grijă la drum...” Lacrimile îi spălaseră fața. Deschise ușa, chemă copilul, mângâindu-i părul și încercă să se țină tare în fața lui.

— Ia-ți rămas bun, zise, eu vorbesc cu doctorul.

Copilul și cumnatul ieșiră împreună. Unul trebuia să plece la lucru, celălalt la școală. După ce vorbi cu doctorul, ieși din spital. Părea o stațiune. Casele erau vechi, dar frumoase, intrarea plină de copăcei și tufe, îmbobocite, însă acoperite de zăpadă, nu te lăsa să crezi că între acești pereți se moare. A fost cel mai lung drum al vieții ei. De la *Heidehaus* până acasă, cu geanta în care erau aruncate lucrurile lui personale și un papuc de casă, pentru că pe al doilea nu-l mai găsisese nimeni. Ca în transă trecu pe roșu, printre mașinile ce claxonau, de cealaltă parte a străzii. Autobuzul veni la timp. Era degerată. Ploua și ningeă cu gheață, iar stația nu avea o cabină unde să se poată adăposti, era numai un loc mocirlos, pe marginea șoselei, unde înfipseaseră un pilon metalic și lipiseră pe el o tăbliță cu orarul autobuselor și numele stației. Se așeză pe locul din față, plăti biletul și privi, fără să vadă, câmpul și casele de pe marginea drumului.

— Ce vreme, zise șoferul, de azi dimineață o ține într-una...

— Da, zise, la șapte ningeă.

— Până la prânz, continuă șoferul, nu mai merge niciun autobus, oamenii nu reușesc să curețe străzile.

Nu răspunse. Omul conducea atent, strada era ca un patinoar. Nu urca nimeni în stații, dar nici nu cobora nimeni. Era unicul pasager. Șoferul o știa. De un an de zile mergea, întotdeauna la șase dimineața, în *Heidehaus*. Cu zama acră, pentru că El nu mai suporta mâncarea servită acolo. Nu mai avea puterea s-o mestece.

— Iertați-mă, zise șoferul, soțul este din nou internat?

N-avea cum să știe. Din august nu mai fusese pe-aici. A fost o fază bună.

— Nu, zise, a murit în dimineața asta.

Începu să plângă. Vocea lui caldă, felul în care o întrebuse, poate faptul că-i unea acest autobus și drumurile făcute cu el de-atâta vreme, nu știa ce, spărseseră gheața din ea și, eliberată de povară, putea plânge fără jenă.

— A murit, zise, și idioții nu mi-au spus, nu m-au sunat, vă mai aduceți, poate, aminte când îi era rău de tot, mergeam cu supă de casă în termos...

— Doamne, zise omul, îmi pare tare rău.

— Azi dimineață, continuă să vorbească, i-am pus supă în termos și-am sunat, înainte să ies, așa, să aud cum îi merge și să-i spun bună dimineața. Infirmiera mi-a zis că-i mort. Vă imaginați, hohoti, dacă nu sunam, mergeam cu termosul cu zamă acră la mort!

— Trebuie să vă căutați un avocat, zise omul, asta-i teroare psihică, poate pentru că nu sunteți de-aici. Mă simt prost, nu știu cum să vă ajut.

— N-are niciun rost, zise, el nu mai este.

— Da, adevărat, însă i-au rănit onoarea și morții au dreptul la onoare.

— Nu i-au dat-o nici când era viu... Alerga, precum câțelul în urma doctorului, el agățat de cabluri, doctorul răspunzându-i fără a-și întoarce capul... El nu mai putea